

VAI TRÒ CỦA PHỤ NỮ TẠI CÁC QUỐC GIA THUỘC CỘNG ĐỒNG PHÁT TRIỂN MIỀN NAM CHÂU PHI (SADC) TRONG GIA ĐÌNH VÀ HÀM Ý CHO VIỆT NAM

Hồ Diệu Huyền¹

Tóm tắt: Bài viết tập trung phân tích vai trò của phụ nữ tại các quốc gia thuộc Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi (SADC) trong gia đình và rút ra các bài học kinh nghiệm cho Việt Nam. Phụ nữ tại khu vực này đảm nhận nhiều trách nhiệm quan trọng, từ việc sinh sản, giáo dục con cái đến quản lý kinh tế gia đình và bảo vệ các giá trị văn hóa. Trong lĩnh vực sinh sản, phụ nữ không chỉ đóng vai trò duy trì dân số mà còn đảm bảo sự phát triển bền vững của xã hội qua việc nuôi dưỡng thế hệ trẻ. Đối với giáo dục con cái, họ là người thầy đầu tiên, truyền đạt những giá trị đạo đức và kỹ năng sống, giúp hình thành nhân cách và nhận thức xã hội của trẻ em. Mặc dù phải đối mặt với nhiều thách thức về điều kiện kinh tế và xã hội, phụ nữ tại SADC vẫn duy trì vai trò quan trọng nhờ sự kiên cường và quyết tâm. Những bài học từ các quốc gia SADC mang lại nhiều giá trị thực tiễn cho Việt Nam trong việc hỗ trợ và phát huy vai trò của phụ nữ, đặc biệt thông qua các chính sách cải thiện điều kiện y tế, giáo dục và kinh tế cho phụ nữ.

Từ khóa: Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi, Gia đình, Giáo dục, Phụ nữ, Sinh sản, Việt Nam.

Abstract: This article focuses on analyzing the role of women in the countries of the Southern African Development Community (SADC) in the family and drawing lessons for Vietnam. Women in this region bear many important responsibilities, from reproduction, educating children to managing household economics and protecting cultural values. In the field of reproduction, women not only play a role in maintaining the population but also ensuring the sustainable development of society through nurturing the young generation. When it comes to educating children, they are the first teachers, imparting moral values and life skills, helping to form children's personality and social awareness. Despite facing many challenges in economic and social conditions, women in SADC maintain an important role through their resilience and determination. Lessons from SADC countries provide many practical values for Vietnam in supporting and promoting the role of women, especially through policies to improve health, education and economic conditions for women.

¹ Thạc sĩ, Nghiên cứu sinh, Viện Nghiên cứu Nam Á, Tây Á và Châu Phi - Viện Hàn lâm KHXH Việt Nam

Keywords: *Southern African Development Community, Family, Education, Women, Reproduction, Vietnam.*

Nhận bài: 19/10/2024 Gửi phản biện: 18/02/2025 Duyệt đăng: 28/02/2025

1. Đặt vấn đề

Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi (SADC) là một tổ chức liên kết khu vực được thành lập vào năm 1980, nhằm thúc đẩy sự hợp tác và hội nhập giữa các quốc gia thành viên trong khu vực miền Nam châu Phi. Tổ chức này hiện có 16 quốc gia thành viên, bao gồm cả những quốc gia lớn như Nam Phi, Angola, Tanzania và Mozambique. Mục tiêu chính của SADC là đạt được sự tự do về chính trị, đảm bảo những điều kiện phát triển cơ bản về y tế, giáo dục và hạ tầng, đồng thời tạo nền tảng vững chắc cho phát triển kinh tế và xã hội trong khu vực. Tổ chức này đóng vai trò quan trọng trong việc tăng cường sự ổn định chính trị và kinh tế của các quốc gia thành viên, giúp các quốc gia này vượt qua những thách thức liên quan đến nghèo đói, bất bình đẳng và phát triển bền vững. Bên cạnh đó, SADC cũng thúc đẩy sự liên kết kinh tế và thương mại, qua đó tăng cường vị thế của các quốc gia thành viên trên trường quốc tế.

Trong bối cảnh phát triển tại khu vực SADC, vai trò của phụ nữ trong gia đình ngày càng trở nên quan trọng. Phụ nữ không chỉ đóng góp vào sự ổn định về mặt xã hội và gia đình mà còn là trụ cột quan trọng trong việc xây dựng các giá trị văn hóa, giáo dục, và sự phát triển bền vững của cộng đồng. Nghiên cứu sẽ tập trung vào hai vai trò chính của phụ nữ trong gia đình tại các quốc gia thuộc SADC: vai trò trong lĩnh vực sinh sản (tái sản xuất ra con người) và vai trò trong giáo dục con cái, nhằm nhấn mạnh tầm quan trọng của họ trong việc duy trì và phát triển

các gia đình tại khu vực này.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp phân tích tài liệu thứ cấp nhằm khái quát vai trò của phụ nữ trong gia đình tại các quốc gia thuộc Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi (SADC). Nguồn tài liệu bao gồm báo cáo của các tổ chức quốc tế, cơ quan quản lý nhà nước, nghiên cứu khoa học, bài báo và tạp chí có tính cập nhật, đảm bảo độ chính xác và hàm lượng khoa học cao.

Ngoài ra, phương pháp so sánh được áp dụng để đối chiếu vai trò của phụ nữ trong gia đình giữa các quốc gia SADC và Việt Nam. Việc phân tích sự tương đồng và khác biệt giúp rút ra những hàm ý chính sách phù hợp với bối cảnh Việt Nam, góp phần thúc đẩy bình đẳng giới và nâng cao vị thế của phụ nữ trong gia đình và xã hội.

3. Kết quả và bình luận

3.1. Vai trò của phụ nữ trong gia đình tại các quốc gia SADC

Phụ nữ tại các quốc gia SADC đóng vai trò quan trọng trong gia đình và xã hội. Trong gia đình, phụ nữ là nhân tố quan trọng giúp tạo dựng và duy trì sự ổn định và gắn kết giữa các thành viên. Với vai trò của một người vợ, phụ nữ không chỉ là người đồng hành cùng chồng mà còn là người tư vấn, động viên về mặt tinh thần và tình cảm. Mỗi quan hệ gắn bó chặt chẽ giữa vợ và chồng, cũng như giữa các thành viên khác trong gia đình là nền tảng vững chắc giúp duy trì sự hòa thuận trong tổ chức xã hội này. Bên cạnh đó, phụ nữ còn đóng vai trò lãnh đạo trong

nhiều gia đình, đặc biệt trong những gia đình có hoàn cảnh đặc biệt như thiếu vắng nam giới hoặc các gia đình do phụ nữ làm trụ cột. Phụ nữ ở SADC cũng thường xuyên đảm nhiệm vai trò quản lý thu nhập, phân bổ chi tiêu cho các nhu cầu thiết yếu như thực phẩm, giáo dục và y tế, đảm bảo sự ổn định về tài chính cho gia đình.

Tuy nhiên, vai trò quan trọng nhất của phụ nữ tại các quốc gia SADC trong gia đình chính là vai trò làm mẹ, người không chỉ đảm nhận việc sinh sản mà còn là người chăm sóc, nuôi dưỡng và giáo dục con cái. Mặc dù đối diện với nhiều thách thức như hạn chế về y tế và giáo dục, phụ nữ ở khu vực này vẫn đóng góp không nhỏ trong việc truyền đạt các giá trị văn hóa, đạo đức và xây dựng nền tảng vững chắc cho thế hệ trẻ.

3.1.1. Vai trò của phụ nữ SADC trong lĩnh vực sinh sản (tái sản xuất ra con người)

Phụ nữ tại các quốc gia thuộc Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi (SADC) đóng vai trò trung tâm trong quá trình tái sản xuất ra con người, một nhiệm vụ có ý nghĩa quan trọng không chỉ với mỗi gia đình mà còn đối với sự phát triển toàn diện của xã hội và quốc gia. Việc sinh sản, ngoài là một quá trình sinh học tự nhiên, còn gắn chặt với những giá trị văn hóa, xã hội, và thậm chí là kinh tế tại các quốc gia này. Phụ nữ không chỉ đơn thuần là những người mang thai và sinh con, mà còn phải đảm đương trọng trách nuôi dưỡng và chăm sóc con cái từ lúc chào đời đến khi trưởng thành, đảm bảo chúng có điều kiện phát triển toàn diện về thể chất lẫn tinh thần. Điều này đòi hỏi phụ nữ phải có kỹ năng, kiến thức và sự kiên nhẫn trong chăm sóc sức khỏe, dinh dưỡng, và giáo dục con trẻ từ những giai đoạn đầu đời.

Tại nhiều vùng tại khu vực SADC, phụ nữ phải đối mặt với các thách thức nghiêm

trọng về y tế như thiếu cơ sở hạ tầng, tỷ lệ tử vong khi sinh cao, và điều kiện chăm sóc sức khỏe kém chất lượng. Những khó khăn này khiến việc sinh sản trở thành một nhiệm vụ đầy thử thách, nhưng phụ nữ ở đây vẫn vượt qua với sự kiên cường và ý chí mạnh mẽ.

Cùng với đó, phụ nữ SADC không chỉ phải đối mặt với rủi ro về sức khỏe mà còn phải đối phó với áp lực kinh tế, khi các gia đình tại đây thường có thu nhập thấp và khả năng tiếp cận dịch vụ y tế hạn chế. Dù vậy, phụ nữ vẫn giữ vững vai trò là người duy trì sự tiếp nối của dân số, không chỉ sinh ra thế hệ mới mà còn đảm bảo rằng các giá trị văn hóa, truyền thống của gia đình và cộng đồng được truyền lại một cách bền vững.

Trong bối cảnh xã hội SADC, phụ nữ thường phải kết hợp giữa việc sinh sản và lao động kinh tế để hỗ trợ gia đình. Vai trò sinh sản của họ không chỉ dừng lại ở việc duy trì dân số mà còn là phần quan trọng trong việc xây dựng và bảo vệ các giá trị văn hóa gia đình. Những đứa trẻ được họ nuôi dưỡng và chăm sóc chính là tương lai của quốc gia, là cầu nối cho sự phát triển liên tục của xã hội. Do đó, phụ nữ không chỉ đơn thuần đảm nhận trách nhiệm của một người mẹ mà còn là người bảo tồn và phát triển văn hóa cộng đồng, góp phần định hình tương lai của khu vực thông qua thế hệ sau.

3.1.2. Vai trò của phụ nữ SADC trong giáo dục con cái

Phụ nữ ở các quốc gia thuộc Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi (SADC) không chỉ đóng vai trò quan trọng trong việc sinh sản mà còn giữ vai trò thiết yếu trong giáo dục con cái, một nhiệm vụ gắn liền với trách nhiệm nuôi dưỡng và phát triển thế hệ tương lai. Trong môi trường gia đình, các bà mẹ được coi là những người thầy đầu tiên của con trẻ, là người truyền đạt những giá trị

văn hóa, đạo đức và kỹ năng sống cần thiết.

Việc giáo dục này không chỉ diễn ra trong trường học mà bắt đầu ngay từ những năm tháng đầu đời tại gia đình, nơi mà trẻ em học hỏi qua từng hành động, lời nói và cách sống của mẹ. Chính phụ nữ là những người định hình nhân cách, dạy dỗ con cái về đạo đức, cách cư xử, và tinh thần trách nhiệm đối với bản thân, gia đình và xã hội. Những bài học đầu tiên về lòng trung thực, tôn trọng người khác, và ý thức cộng đồng được các bà mẹ truyền đạt từ những trải nghiệm sống và giá trị truyền thống của gia đình, cộng đồng.

Trong bối cảnh khó khăn về kinh tế và xã hội tại nhiều quốc gia SADC, phụ nữ thường phải giáo dục con cái trong điều kiện thiếu thốn về vật chất lẫn cơ hội tiếp cận giáo dục chính quy. Nhiều bà mẹ không có khả năng cho con cái tiếp cận những tiện ích giáo dục hiện đại, nhưng điều đó không làm giảm bớt vai trò của họ trong việc định hướng và giáo dục con cái. Với tình yêu thương, sự kiên nhẫn và quyết tâm, họ không ngừng tìm cách tạo ra môi trường nuôi dưỡng tốt nhất có thể cho con. Điều này bao gồm việc bảo vệ con trước những ảnh hưởng tiêu cực từ xã hội, cung cấp cho con những kỹ năng sống cơ bản và khuyến khích sự ham học hỏi, từ đó giúp con có thể vượt qua khó khăn và vươn lên trong cuộc sống.

Sự hy sinh và cống hiến của phụ nữ SADC trong giáo dục con cái không chỉ giới hạn ở việc chăm sóc thể chất mà còn là nền tảng tinh thần, góp phần hình thành một thế hệ có nhận thức, tri thức và đạo đức. Các bà mẹ là người truyền lửa, nuôi dưỡng ước mơ và khát vọng của con cái, giúp chúng phát triển trở thành những cá nhân có giá trị và có khả năng đóng góp cho xã hội. Trong một môi trường khắc nghiệt, nơi nhiều rào cản xã hội và kinh tế tồn tại, chính những giá trị

mà phụ nữ truyền đạt qua giáo dục con cái là nhân tố then chốt để xây dựng một thế hệ trẻ vững mạnh, có khả năng đối mặt với các thách thức và đóng góp vào sự phát triển bền vững của cộng đồng, khu vực, châu lục và quốc gia.

3.2. Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam

Những vai trò đa dạng và quan trọng của phụ nữ tại các quốc gia thuộc Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi (SADC) mang đến nhiều bài học quý báu cho Việt Nam trong quá trình phát triển xã hội và kinh tế bền vững. Một trong những bài học quan trọng nhất là việc thừa nhận và tôn vinh vai trò của phụ nữ trong gia đình, không chỉ ở khía cạnh sinh sản mà còn trong giáo dục và quản lý gia đình. Tại Việt Nam, phụ nữ cũng đóng vai trò tương tự trong việc duy trì hạnh phúc gia đình và nuôi dưỡng thế hệ tương lai, nhưng họ cần được hỗ trợ nhiều hơn thông qua các chính sách bảo vệ quyền lợi, cải thiện điều kiện y tế và giáo dục, nhằm đảm bảo phụ nữ có đủ điều kiện và cơ hội để thực hiện vai trò của mình một cách tốt nhất.

Một kinh nghiệm quan trọng khác mà Việt Nam có thể học hỏi là sự hỗ trợ mạnh mẽ từ cộng đồng và chính phủ trong việc nâng cao vai trò của phụ nữ. Tại nhiều quốc gia SADC, các tổ chức phi chính phủ (NGOs) và chính phủ đã triển khai nhiều sáng kiến nhằm nâng cao nhận thức về vai trò của phụ nữ trong gia đình, đặc biệt là trong giáo dục con cái và sinh sản. Các chương trình này không chỉ hỗ trợ phụ nữ về mặt tinh thần mà còn cung cấp kiến thức và kỹ năng thiết thực để họ có thể hoàn thành tốt nhất vai trò của mình. Việt Nam có thể áp dụng những sáng kiến tương tự, thông qua các chương trình đào tạo kỹ năng làm mẹ, giáo dục phụ nữ về quyền lợi và trách nhiệm của họ trong

gia đình cũng như xã hội, giúp họ tự tin hơn trong việc nuôi dạy con cái và tham gia vào các hoạt động xã hội.

Cuối cùng, bài học lớn nhất mà Việt Nam có thể rút ra là cần tạo ra các cơ chế hỗ trợ kinh tế cho phụ nữ, giúp họ nâng cao khả năng quản lý thu nhập gia đình và cải thiện chất lượng cuộc sống. Các mô hình kinh tế gia đình, chương trình tín dụng vi mô, hoặc các chính sách hỗ trợ khởi nghiệp cho phụ nữ tại các quốc gia SADC đã mang lại hiệu quả đáng kể trong việc tăng cường vị thế và quyền lực kinh tế của phụ nữ. Việt Nam có thể học hỏi từ những mô hình này để xây dựng các chương trình tương tự, giúp phụ nữ không chỉ tham gia vào các hoạt động kinh tế gia đình mà còn trở thành những người dẫn dắt trong phát triển kinh tế xã hội, góp phần thúc đẩy sự phát triển bền vững cho quốc gia.

4. Kết luận

Có thể thấy rằng, vai trò của phụ nữ tại các quốc gia thuộc Cộng đồng Phát triển miền Nam châu Phi (SADC) trong gia đình là vô cùng quan trọng. Phụ nữ tại khu vực này đảm nhận nhiều trách nhiệm khác nhau, từ vai trò sinh sản và giáo dục con cái đến việc quản lý thu nhập gia đình, tham gia vào các hoạt động kinh tế, và gìn giữ, bảo vệ các giá trị văn hóa truyền thống.

Bài học từ những đóng góp của phụ nữ tại các quốc gia SADC có giá trị thực tiễn đối với Việt Nam, đặc biệt trong xây dựng các chính sách hỗ trợ và tạo ra môi trường thuận lợi để phụ nữ có thể phát huy tối đa vai trò của mình trong gia đình. Thông qua việc học hỏi từ kinh nghiệm của các quốc gia SADC, Việt Nam có thể áp dụng những sáng kiến và mô hình hỗ trợ phụ nữ nhằm nâng cao vị thế của họ, đóng góp vào sự phát triển bền vững chung của đất nước.

Tài liệu tham khảo

1. Anthony Giddens (2001), *Sociology*, Polity.
2. Nguyễn Hoàng Anh (2023), Vai trò của người phụ nữ trong gìn giữ giá trị gia đình truyền thống và xây dựng gia đình Thủ đô thời kỳ mới, *Tạp chí Khoa học Học viện Phụ nữ Việt Nam*, 21(1), 21-33.
3. Courage Mlambo, Bongekile Mvuyana and Bhekabantu Ntshangase (2023), Determinants of Maternal Mortality in Southern Africa: A Macro-Level Analysis. *Women*, 3(1), 132-151.
4. E.Kalaivani (2019), Women's Role in Society and Family. *International Journal of Arts, Science and Humanities*, 6(1), 187-189.
5. Hamal, M., Dieleman, M., De Brouwere, V., & de Cock Buning, T. (2020), Social determinants of maternal health: A scoping review of factors influencing maternal mortality and maternal health service use in India. *Public Health Reviews*, 41, 13.
6. Thanh Hòa (2018), Cộng đồng miền Nam châu Phi: Con đường hướng tới sự phát triển bền vững, *Tạp chí Cộng sản*.
7. Jan Vanheukelom (2017), *Understanding the Southern African Development Community*. European centre for development policy management.
8. Liezelle Kumalo (2024), *Women Empowerment: A Driver for Peace in Southern Africa*. Retrieved from:
<https://www.africalegalaid.com/sadc-blog-women-empowerment-a-driver-for-peace-in-southern-africa>
9. McKerricher, L., & Petrucka, P. (2019), Maternal nutritional supplement delivery in developing countries: A scoping review. *BMC Nutrition*, 5, 8.
10. N Prata, P Tavrow, U Upadhyay (2017), Women's empowerment related to pregnancy and childbirth: introduction to special issue. *BMC pregnancy and childbirth*(17), 1-5.
11. Omowumi O. Idowu, Taiwo Owioye, et al. (2019), The supply of female labour force participation in selected African countries. *Business & Social science journal (BSSJ)*, 2(2), 12-28.
12. SADC (2015), *SADC Monitoring and Evaluation Framework*.
13. UNESCO (2007), *Strong Foundations. Early Childhood Care and Education: EFA Global Monitoring Report. Regional Overview: Sub-Saharan Africa*. Paris: UNESCO.
14. UNICEF (2023), *UNICEF global databases*.
15. USAID (2017), *Role of Nutrition in Preventing Child and Maternal Deaths*.
16. Lê Ngọc Văn (2011), *Gia đình và biến đổi gia đình ở Việt Nam*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội
17. World Bank (2024), *Transforming the Lives of Women and Girls in Eastern and Southern Africa*. Retrieved from:
<https://www.worldbank.org/en/results/2024/01/04/transforming-the-lives-of-women-and-girls-in-afe-eastern-and-southern-africa>